

Skal det danske vidensamfund klare sig i den internationale konkurrence, kræver det opgør. Opgør med barrierer i uddannelsessystemet, opgør med professionsmonopoler og anerkendelse af realkompetencer.

ET FORNYET UDDANNELSESSYSTEM ER NØGLEN TIL DANSK SUCCES

* Mange økonomer sammenligner den danske velfærdsstat med en humlebi. For ligesom humlebien burde en stor tung velfærdsstat heller ikke kunne holde sig flyvende som en del af eliten i den globale konkurrence. Men den gør det alligevel. Så længe det varer. For ifølge Ove K. Pedersen, professor ved International Center for Business and Politics, CBS, kræver det omfattende reformer, hvis Danmark ikke skal falde til jorden som en af fremtidens tabernationer.

Nøglen til fremtidens succes kalder Ove K. Pedersen mobication - en sammentrækning af ordene mobility og education. Lige så simpelt det har været at skabe det nye begreb, lige så omfattende er det at realisere. Ove K. Pedersen siger:

”Ikke overraskende er uddannelse og uddannelsessystemet den væsentligste del af fremtidens løsning. Men det er et uddannelsessystem, der skal se markant anderledes ud end det, vi kender. For tager vi konsekvensen af, at vi lever i et videnssamfund – og det bliver vi nødt til, hvis vi vil bevare vores konkurrenceevne - så må vi ind og skruer på knapperne i velfærdssamfundets maskinrum. Og dér er der mange forskellige interesser på spil og mange kampe at kæmpe. Det er den store udfordring, vi står med i dag.”

Forudsigelser holder ét år

Vi kan ikke læne os tilbage og tro, at den danske succes fortsætter i al uendelighed. Det så ellers godt ud. Op igennem 90'erne og frem til finanskrisen havde Danmark klaret sig fornemt i den globale konkurrence. Økonomer og politologer havde endda fundet opskriften på succes: den efterhånden verdenskendte flexicurity-model, der betegner det danske arbejdsmarkeds unikke enhed af flexibility og security. Men flexicurity-modellens tid er ovre. Eller rettere: Ove K. Pedersen tvivler på, at det nogensinde har været dens tid, for han stiller spørgsmålstegn ved, om det overhovedet er flexicurity, der har været forklaringen på den danske succes:

”Det er endnu ikke lykkedes at finde datamæssigt belæg for det – og jeg tvivler på, at det vil ske. Men under alle omstændigheder er flexicurity-modellen utilstrækkelig i fremtiden. Frem for fleksibilitet tyder data på, at den danske succes skal findes i arbejdskraftens mobilitet,” fortæller Ove K. Pedersen.

Hvorfor nu det store fokus på mobilitet? Ove Kaj Pedersens korte svar er globaliseringens enorme dynamik. Han forklarer:

”Spørgsmålet om, hvad Danmark skal leve af, og hvad de enkelte medarbejdere skal kunne, er bestemt af udviklingen i den internationale økonomi. Og dér går det stærkt. Man plejer at sige, at den økonomiske udvikling i perioden fra 1950'erne og frem til midten af 1970'erne var forudsigelig over en fem til syvårig periode. Man vidste nogenlunde, hvor markedet var på vej hen og hvilken teknologi og viden, der var brug for. I dag regner man med, at samme udvikling er forudsigelig over en periode på et halvt til et helt år.”

Du skal være hypermobil

Under nye og hyperomskiftelige konkurrencebetingelser vil arbejdskraften skulle omskoles, skifte job, læse videre og have nye kompetencer: Kort sagt være mobil i et helt andet omfang end tidligere. Ove K. Pedersen angiver fire væsentlige karaktertræk ved mobilitet:

- Jobmobilitet: At det er nemt at ansætte og fyre folk og en høj jobrotation.
- Geografisk mobilitet: At arbejdskraften har en høj grad af bevægelighed over regionale grænser.
- Funktionel mobilitet: Evnen til og mulighederne for i løbet af arbejdslivet at skifte jobfunktion. At man for eksempel er håndværker i én periode, folkeskolelærer i en anden og måske HR-medarbejder i en privat virksomhed i en tredje.
- Overgangsmobilitet: Muligheden for hurtigt og med få omkostninger at kunne gå fra uddannelse til beskæftigelse, fra beskæftigelse på forældreorlov og tilbage i beskæftigelse, dernæst på videreuddannelse og tilbage i arbejde osv.

”I Danmark har vi allerede en ganske høj grad af mobilitet på alle fire dimensioner, men den kan og skal blive højere. Alt tyder på, at uddannelsessystemet er den faktor, der skal indløse behovet for øget mobilitet,” siger Ove Kaj Pedersen.

Hvordan det præcist skal ske, er der brug for, at vi bliver en del klogere på over de næste par år. Ove K. Pedersen står i spidsen for en forskergruppe, der har til opgave at afdække sammenhængen og spørgsmålet om, hvordan vi bedst muligt indretter uddannelsessystemet, når mobiliteten skal optimeres.

Nedbryd barrierer

Det står allerede klart for Ove K. Pedersen, at kravet om mobilitet harmonerer dårligt med den nuværende opbygning af vores uddannelsessystem. Han udpeger for eksempel den traditionelle opdeling mellem uddannelsesniveauerne som problem.

”Problemet er, at der er vandtætte skodder mellem uddannelsesniveauerne. Det er alt for besværligt og tidskrævende at bevæge sig op og ned og på tværs i systemet og meritoverføre fra den ene til den anden uddannelse. Det nytter for eksempel ikke noget, at universiteterne generer professionsbachelorerne og uden nogen egentlig grund kræver et halvt års ekstra matematik eller syv slags kurser i samfundsbeskrivelser, før de kan få lov at fortsætte studierne. Omvendt må vi også sikre, at de enkelte uddannelser i højere grad udstyrer de studerende med en viden, der kan danne grundlag for videre studier. De forskellige ▶

”PÅ DEN MÅDE HÆNGER DET HELE SAMMEN OG SAMLER SIG I EN KNUDE I HJERTET AF VELFÆRDSSAMFUNDET. OG DET ER DEN KNUDE, VI SKAL HAVE LØSNET

Ove K. Pedersen

uddannelser skal i langt højere grad tænkes i sammenhæng og ikke som små selvstændige enheder.”

Det er ikke bare internt mellem uddannelserne, at der skal skabes bedre sammenhæng og friere passage. Det skal også gælde eksternt, så systemet kan imødekomme de meget forskelligartede og individuelle behov for kompetenceudvikling, som fremtidens arbejdskraft vil have.

Anerkend realkompetencer

Ove K. Pedersen fortæller, at fremtidens arbejdskraft kommer til at skifte arbejdsfunktion seks til otte gange i løbet af et arbejdsliv. Af samme grund må arbejdskraften tilbage på skolebænken og få stadigt nye kompetencegivende uddannelser.

”Og hver gang rejser spørgsmålet sig: Hvor i uddannelsessystemet skal vedkommende stige ind? Hvilken skolebænk skal han eller hun sætte sig på? I dag kigger man næsten udelukkende på eksamenspapirerne og ser, hvilken kasse vedkommende passer i. Men det er ikke nødvendigvis de formelle kompetencer – dem man har eksamensbevis på – der er de vigtige. Langt oftere er det dem, man har tilegnet sig igennem sit arbejde eller andre steder, men ikke har papir på. Derfor skal realkompetencerne tillægges en større værdi ved adgangen til videre studier, så man bliver placeret på det niveau, der passer til ens individuelle kompetencebehov – og så indtager den omdiskuterede problematik om realkompetencevurdering centrum i fremtidens uddannelsessystem.”

Det rejser dels en praktisk udfordring med at opbygge et system, der uden at blive alt for bureaukratisk kan foretage den nødvendige realkompetencevurdering på alle uddannelsesniveauer. Men det rejser også en anden og sikkert større udfordring: at overvinde den store modstand, som talen om realkompetencevurdering altid møder fra det formelle uddannelsessystem. Ove K. Pedersen kan godt forstå modviljen, for når den viden, man har fået af en ikke-pædagog på et ikke-uddannelsessted, skal gælde lige så meget som den viden, man får på en skole i kontakt med en lærer, er det også et opgør med hele uddannelsessystemets monopol på at kunne undervise og tildele kompetencer. Men det er et nødvendigt opgør.

”I et vidensamfund må vi anerkende, at produktionen af viden og læring foregår i hele samfundet; i virksomhederne, i frivillige og sociale foreninger, i diverse projekter og mange andre steder. Den viden skal man kunne bygge videre på. Det kræver et uddannelsessystem, der er gearret til fleksible bevægelser op og ned og ud og ind af systemet – ikke et, der er gearret til at opretholde sit eget og professionernes monopol.”

Opgør med professionsmonopolerne

Og så har vi balladen, for det er absolut ikke nogen nem sag at udfordre professionernes monopol i Danmark.

”Professionsuddannelserne er ikke bare den eneste adgang til professionerne, de er også den eneste adgang til de politisk meget magtfulde faglige organisationer som for eksempel Dansk Sygeplejeråd eller Danmarks Lærerforening. Så begynder du at pille ved professionernes monopol, har du øjeblikkeligt de faglige organisationer imod dig. Det kan være en svær kamp at vinde. Samtidig er velfærdsstaten, som vi kender den, baseret på professionerne. Tænk bare på vores overenskomster, de er indrettet efter dem. På den måde hænger det hele sammen og samler sig i en knude i hjertet af velfærdssamfundet. Og det er den knude, vi skal have løsnet.”

Det lyder som et totalt opgør med den danske model. Men det er ifølge Ove K. Pedersen ikke tilfældet. For den danske model har aldrig været en stabil størrelse hugget i beton. Tværtimod. Den er karakteriseret ved sin fleksibilitet og sin tilpasningsevne. Ove K. Pedersen forklarer:

”Ser vi på udviklingen i det tyvende århundrede, er det historien om, hvordan Danmark – altid med blikket stift rettet mod den internationale økonomi og de konkurrencebetingelser, den stillede - har været i stand til at tilpasse og forandre sig, når der var behov for det. Langsomt og indædt. Det er også det, der er ved at ske nu. Ellers havde vi aldrig fået professionshøjskolerne. At samle professionerne under samme tag og give dem et fælles grundlag af viden er første skridt på vejen mod det nødvendige opgør med professionsmonopolerne. Det er den skridtvise tilpasning, der er kernen i den danske model. Nu skal den igen vise sit værd og realisere de nødvendige forandringer. Ellers flyver den danske humlebi ikke videre.”

Af Peder Holm-Pedersen
peho@dpu.dk

OVE K. PEDERSEN

Professor, cand.scient.pol. ved International Center for Business and Politics, CBS.

www.cbs.dk/staff/op